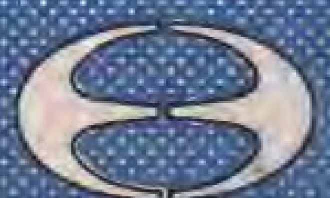
Tweemaandelijks tijdschrift
22ste jaargang, 1991/1 (127)
januari-februari

HORIZONtaal

ISSN 0772-540 X Afgiftekantoor: ANTWERPEN X

Te lezen in Horizontaal 1991/1

Horizontaal - Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w. 22ste jaargang. Horizontaal is de voortzetting van *Esperanto Panorama*.

Redactie en administratie (België): Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tlf. 03/234 34 00; (Nederland): Esperanto-Centrum Nederland, Riouwstraat 172, 2585 HW Den Haag.
Abonnementen: Gewoon abonnement: 400 fr. in België, 22 gld in Nederland; vijfjarig abonnement: 1600 fr. of 88 gld; levenslang abonnement: 10 000 fr. of 550 gld.
Advertenties: Inlassingen op formaat 1/1, 1/2 en 1/3: voor een gedetailleerde prijs dient men het Esperantocentrum te Antwerpen te raadplegen. Kleine advertenties op kolombreedte, zonder kader 15 fr. (voor België + 19 % BTW) of 0,90 gld per woord.
Rekeningen: Voor België 402-5510531-55 t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen. Voor Nederland: postgiro rek.: 3583975 t.n.v. Esperanto-Centrum Nederland, Den Haag.
Redacteurs: Paul Peeraerts en Guido Van Damme.
Medewerkers: C. Declerck, P. De Smedt, I. Durwael, A. Humet, J.P. VandenDaele.
Verantwoordelijke uitgever: Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.
Horizontaal verschijnt de eerste van iedere oneven maand.
Bijvoegsels bij Horizontaal worden slechts toegestaan als ze keurig gedrukt zijn en in onberispelijk Nederlands of Esperanto zijn opgesteld. De kosten veroorzaakt door het bijvoegen van het drukwerk worden gefactureerd.
Teksten voor publicatie moeten op de redactie toekomen uiterlijk op de 1ste van de even maand. De redactie houdt zich het recht voor ingezonden teksten, advertenties of bijvoegsels te weigeren of aan te passen. In geval van discussie beslist het Bestuur van de Vlaamse Esperantobond.

Hier ben ik dan, een spiksplinternieuw blad, met toch reeds een eerbiedwaardige traditie. Ik start immers meteen met een 22ste jaargang (het 127ste nummer). Eigenlijk ben ik de voortzetting van Esperanto Panorama *en ik presenteer een gelijkaardige inhoud, met veel informatie over hoe het in de (Vlaamse) Esperantobeweging reilt en zeilt. Maar ik had een nieuw kleedje nodig.*
Waarom? Stel je voor dat jij op een zakenlunch komt, en men begroet je met de woorden: „Had jij vorige keer die jurk ook niet aan?" of "Zeg, die das heb ik al eens gezien!" Hoe zou jij je voelen. Trouwens, vele lezers willen een luchtiger blad, met goede inhoud en fleurige presentatie. En tenslotte ben ik ook het visitiekaartje van het Esperanto voor iedereen in Vlaanderen die ons nog niet kent. Dan is het toch ook belangrijk hoe ik overkom, of niet soms?
Maar een nieuwe naam, was dat nu echt nodig? Och, misschien niet, maar toch... In de naam willen wij ons eigen karakter proberen te tonen: Horizontaal, *taal die horizonten opent, die de wereld opent; maar ook uitzicht op taal, speuren naar wat er in het taallandschap gebeurt, in Vlaanderen, in het Nederlandse taalgebied, in het internationale taalgebied. Wij proberen aandacht te besteden aan allerlei aspecten van taal... een brede horizon, nog altijd Esperanto, maar veel meer... alle taal.*
Vandaar ook de foto die we voor ons eerste titelblad kozen: een paraboolantenne... daarmee speuren we de taalruimte af op zoek naar duidelijke en zwakke signalen over het taalgebeuren. Niet om te snoeven: wij kunnen dat allemaal oplossen... want dat is nog nooit echt bewezen. Wel om aan te duiden... kijk wat er gebeurt, het is toch ook niet allemaal zo ééntalig en verstaanbaar, waarom zou ons voorstel dan geen kans mogen krijgen.
Toch zijn er binnenin enkele belangrijke wijzigingen. De belangrijkste is dat onze gele bladzijden verdwijnen... De informatie over het clubleven blijft. In elk nummer vind je gegevens over de programma's van de vergaderingen. De lijst met adressen van clubs zal voortaan nog slechts in twee nummers verschijnen (juli-augustus; november-december); het september-oktober nummer krijgt een speciale rubriek met informatie over cursussen. De vrijgekomen plaats wordt besteed aan enerzijds nieuwe rubrieken of meer artikeltjes; anderzijds aan een luchtiger opmaak, met meer foto's en tekeningen.
Tenslotte nog een oprecht woord van dank aan het bestuur, dat het belang van een goedogend blad heeft ingezien en de financiële middelen voor mijn nieuwe uitzicht heeft vrij gemaakt. *gvd*

VERGELIJKENDE TIJDSCHRIFTWETENSCHAP

Geloof jij alles wat in de krant staat? Het is een veelgehoorde vraag, die aanduidt dat informatie uit de krant vaak met een korreltje zout moet worden genomen. Krante-artikels zijn immers vaak politiek „gekleurd", afhankelijk van de strekking van de krant. Zelfs in kranten die zich „neutraal" opstellen, worden artikels en onderwerpen geselecteerd. Zulk een selectie is onvermijdelijk, maar ze veroorzaakt wel een zekere ontobjectivering.

Ook het Esperanto heeft zijn pers. Meestal gaat het om tijdschriften over de beweging (bv. *Esperanto*, het orgaan van UEA, of *Sennaciulo*, het blad van SAT); verder zijn er diverse nationale tijdschriften, vergelijkbaar met *Horizontaal* maar meestal in het Esperanto opgesteld. Tenslotte zijn er ook de tijdschriften van de verschillende vakgroeperingen. Toch beschikt de wereldtaal ook over algemene tijdschriften. Eén daarvan is *Monato*. Dat tijdschrift kan je je voorstellen als de *Time* of *Knack* van de Esperanto-wereld. Het behandelt uiteenlopende onderwerpen: politiek, economie, samenleving, cultuur... Als dusdanig heeft het tijdschrift niets met het Esperanto als beweging te maken. Het pretendeert tegelijk neutraal en onafhankelijk te zijn.

Onbegonnen werk

Kan zo'n tijdschrift die neutraliteit waarmaken? Dat is een moeilijk te beantwoorden vraag, en een nog moeilijker te vervullen opdracht. Toch heeft het tijdschrift een aantal kenmerken die een positief antwoord zouden kunnen rechtvaardigen. We zetten ze even op een rijtje.

Eerst en vooral zijn er de vrije medewerkers. Die sturen artikels in over hun eigen land, geschreven vanuit hun eigen gezichtspunt, maar met een goede kennis van wat er in het land leeft. Dat is toch wezenlijk verschillend met de journalist die een tijdje in het buitenland verblijft om verslag uit te brengen over bepaalde nieuwsfeiten, of met een redactie die zich moet behelpen met de verslagen die ze via de internationale persbureaus ontvangt. Natuurlijk schrijft elk auteur „gekleurd", maar de medewerkers vormen een zeer gevarieerde groep. Daardoor krijgt het totaalbeeld van het tijdschrift caleidoscopische en ongebonden kenmerken. Hoewel het tijdschrift inhoudelijk wordt beheerd door een hoofdredacteur - een normale gang van zaken - treedt die niet censurerend op waar het de inhoud van artikels betreft. De verantwoordelijkheid daarvoor blijft altijd bij de auteur.

Is dit niet voldoende, dan draagt ook de uitgebreide rubriek *Lezersbrieven* bij aan het objectiveren van het tijdschrift. Immers, er komen vrij veel reacties op artikels binnen. Vaak zijn zulke reacties diametraal aan elkaar tegengesteld. De enen vinden het tijdschrift te links, de anderen te rechts. Sommigen

zien er de grote voorvechter van de Joodse staat in, anderen menen dat de Palestijnen er te veel als engeltjes in worden voorgesteld. De ene groep ziet het met zijn kringlooppapier als super-alternatief, terwijl anderen juist vinden dat het veel te behoudsgezind is... Een betere maatstaf voor objectiviteit en neutraliteit is nauwelijks te bedenken.

Acuraat en objectief

Je kan je natuurlijk afvragen of een tijdschrift dat op die manier zijn artikels verwerft wel juiste, acurate en actuele informatie kan bieden. Immers, tegenover professionele journalisten hebben de medewerkers het grote nadeel dat zij niet kunnen beschikken over dezelfde opzoekings- en onderzoeksmogelijkheden, over directe bronnen, over informatie van persbureaus, enz. Dat is waar, en daardoor zijn vele artikels inderdaad ook vaak minder gedocumenteerd, maar dat hoeft niet steeds een nadeel te zijn.

We geven een voorbeeld om dit duidelijk te maken. In *Monato* (1990/7, p. 9) klaagt een Hongaars correspondent over het feit dat een interview van hem met een politicus verscheen zonder vermelding van de datum waarop het interview werd afgenomen. Door de snelle veranderingen die zich in Hongarije hebben afgespeeld, was het artikel immers eigenlijk achterhaald. Maar bij dat artikel was ook een foto afgedrukt van - volgens het onderschrift - de geïnterviewde politicus. De foto had de redactie ontvangen van een internationaal persbureau - helaas, helaas, het bleek die politicus helemaal niet te zijn. Twee feilen in het tijd-schrift, die gelukkig door tussenkomst van de auteur achteraf werden rechtgezet. Al met al is dat een positieve en aanvaardbare manier van werken.

Ter vergelijking zullen we een gelijkaardig incident presenteren, maar nu in het gerenomeerde tijdschrift *Newsweek*. Onze informatie baseren we op de reactie van een Pools lezer op het hoger verhaalde foto-voorval in *Monato*.

In *Newsweek* van 25 juni 1990 (p. 17-18) verscheen een artikel over de moeizame overschakeling van de sovjet-economie naar het vrije-markt-model. Het artikel wordt geïllustreerd met o.a. een foto van eierverkopers in Warschau. In het artikel wordt namelijk gesuggereerd dat door het opgeven van de prijscontrole door de Poolse overheid, plots de lege rekken in de winkels verdwijnen en dat vele produkten overvloedig voorradig zijn. Maar wat blijkt nu... de prijs voor de eieren die op de foto te lezen is, is 22 zloty terwijl, aldus onze briefschrijver, de eieren er sinds die bewuste prijspolitiek ongeveer 25 maal zoveel kosten, geen 22, maar 500 zloty.

Op wiens autoriteit *Newsweek* de foto publiceerde weten wij niet, maar het is wel duidelijk dat de foto moet dateren van vóór die maatregel. Een tweede - minder positieve - conclusie is, dat de foto ten onrechte suggereert dat het omslaan van tekort in overvloed een gevolg van die maatregel zou zijn.

Zal in Newsweek ooit een rechtzetting of verantwoording voor deze misinfor-

matie te vinden zijn? In ieder geval vonden wij er geen tot eind augustus! (Verder hebben wij het niet meer nagegaan. Twee maanden na het verschijnen van het artikel zullen wellicht toch geen reacties erop meer worden opgenomen.

Het is maar hoe je het bekijkt...

Monato en *Newsweek* zijn zeer vergelijkbaar in hun bedoelingen - wat hun werkmiddelen, redactiepolitiek en -filosofie betreft zijn ze echter zeer verschillend. Ook dat kunnen we illustreren aan de hand van twee artikels over het Poolse telefoonnet. Het artikel van *Newsweek* vonden we in een speciale publicitaire catern waarin Polen zichzelf aan het buitenland voorstelt. Misschien ontsnapt de inhoud van de artikels die daarin werden opgenomen enigzins aan de bevoegdheid van de redactie, toch geven ze een goed beeld van het soort informatie dat *Newsweek* meestal biedt.

In het artikel kan je het volgende lezen: „... Werkt de telefoon? Omdat de Poolse economie forse buitenlandse investeringen tracht te lokken, heeft het antwoord op deze vraag consequenties die ver uitstijgen boven de vraag of uw persoonlijke telefoonverbinding tot stand komt.

Bezoekers in Polen stellen tegenwoordig vast dat hun verbindingen, zowel lokaal als internationaal, vaker tot stand komen en dat ze beter zijn. Dat is niet altijd zo geweest. De verandering is het gevolg van de grote inspanningen van de regering om het telefoonnet uit te breiden tot de *wereldnorm* en zijn bereik zo vlug mogelijk te vergroten." (vertaling gvd)

Tot zover voorlopig *Newsweek*. Wat lezen we echter in een artikel in *Monato* (te verschijnen): „Een ander probleem is de telefoon. Het telefoonnet is zeer dun, en bovendien verouderd. Het is erg moeilijk een verbinding te krijgen, door overbelasting van het net. De publieke telefoon is daarbij nog een zaak apart. Tot voor kort kostte een verbinding 20 zloty. Nu zijn er van die munt drie verschillende stukken, met drie verschillende afmetingen in omloop, hoe nieuwer, hoe kleiner. De publieke telefoon werkt op de middelste maat, die echter slechts gedurende één jaar werd geslagen. Daarna sloeg men uit besparing kleinere stukken. Het gebrek aan die 20 zloty stukken bruikbaar voor de telefoon, heeft nu een zwarte markt doen ontstaan waarop die stukken ongeveer tienmaal zoveel kosten."

Hier krijg je een heel ander beeld van het functioneren van de telefoon in Polen. Maar we willen eerlijk blijven. De rest van het artikel in *Newsweek* zet de plannen van de overheid uiteen. Een totaal nieuw net staat op stapel. Eerst wordt het accent gelegd op de cruciale economische sectoren (de bankwereld, bijvoorbeeld), en er is zelfs een luxe-net opgezet dat direct toegankelijk is voor wie het kan betalen.

Ook schetst het artikel de huidige situatie: een dichtheid van 7,5 per 100 (wereldnorm: 40 per 100); en van de bestaande telefoontoestellen is ruim twee derde compleet verouderd en moet worden vervangen. Toch maakt de regering zich sterk dat over drie jaar iedereen die dat wenst een telefoon kan hebben.

En de filosofie?

Juist, we wilden met dit voorbeeld toch het verschil in filosofie illustreren. *Newsweek* werkt vanuit een sterk economisch denken. De nadruk ligt op efficiëntie, geld en status. Dat blijkt uit de

inhoud van de artikels, maar ook door de manier waarop de artikels tot stand komen. Beroepsjournalisten spitten een zaak uit, vaak theoretisch gebaseerd op documenten, officiële cijfers, enz. Ook de advertenties die het blad financieel ondersteunen illustreren deze filosofie.

Monato van de zijn kant, vertrekt vanuit de mens. Laat vrijetijdsschrijvers - geen *free lance* journalisten! - aan het woord, en kan zo een beeld geven van hoe de gewone burger op bepaalde omstandigheden reageert of wat hij ervan vindt.

Welk van de twee is het beste? Elk heeft zijn voor- en nadelen. Professionele journalisten kunnen bredere en betere bronnen raadplegen, kunnen een gefundeerder beeld geven en hebben mogelijkheden die „de gewone burger" niet ter beschikking staan (bijvoorbeeld om door te dringen tot „autoriteiten". De andere manier is echter minder formeel en minder officieel, cijfermatig; ze staat dichter bij het leven, en is daardoor direct herkenbaar en bevattelijker voor gewone mensen. En misschien ook wel ... geloofwaardiger!

Besluit

Conclusies laten we aan de lezer. Maar we hopen wel dat we hebben aangetoond dat ook tijdschriften in het Esperanto functies kunnen vervullen, die je er op het eerste gezicht en je baserend op hun belangrijkheid niet van zou verwachten.

gvd

Monato

INTERNACIA MAGAZINO SENDEPENDA

Een nieuwe stijl, nieuwe namen

Onze rubrieken hebben een andere naam gekregen in relatie met de nieuwe naam van ons blad. Daardoor wordt dit toch al vreemd aandoende tijdschrift helemaal onbekend. Nochtans is veel hetzelfde gebleven. We geven hier een lijstje van de rubrieknamen en wat die vroeger waren... trouwe lezers zullen zo snel de oude patronen herkennen.

Uitzicht (editor-taaltje), je slaat het blad open, en je krijgt een totaalbeeld van wat je te wachten staat.

Vergezicht (hoofdartikel), daarin kijken we breed en indringend rond in de taalwereld.

Aangezicht is een nieuwe rubriek, een soort Wie is wie in de Vlaamse Esperantowereld.

Opzicht, korte stukjes Esperantologie, zeg maar.

Inzicht (taaltuin), allerhande taalfenomen worden hierin besproken, je aandacht wordt naar bepaalde aspecten van taal getrokken... en je beseft opeens dat alles niet zo vanzelf spreekt.

Buitenzicht (Op golven)... het komt van buiten naar ons toe, vaak vanover verre grenzen.

Doorzicht (taalspel)... je moet het doorzien om ervan te genieten.

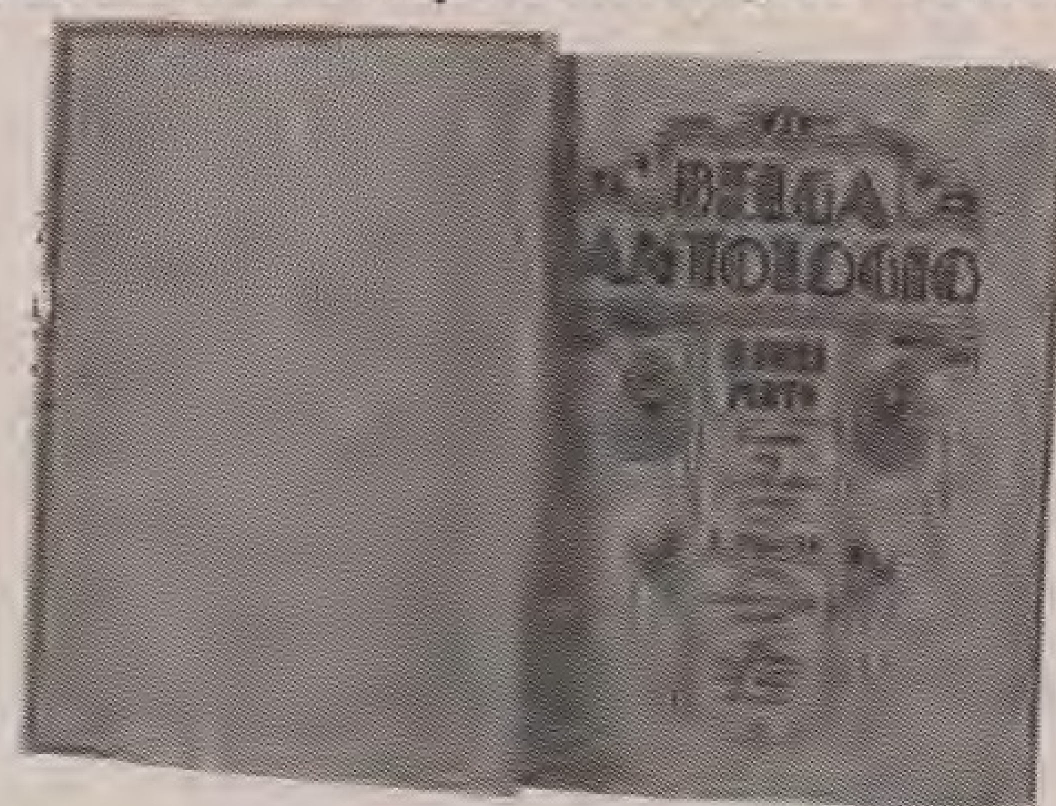
Nazicht (gelezen en gekeurd)... het boek is dichtgeslagen, je blijft nog wat peinzend nastaren over wat je net gelezen hebt... en dan schrijf je erover.

Binnenzicht (wat kan je ermee doen?)... Is de rubriek dan toch herboren? In ieder geval kan je een blik werpen op de vele kamers in het Esperantohuis!

Overzicht totaal (kalender) en *Overzicht detail* (clubleven) geven informatie over op stapel staande congressen en de programma's van de verschillende clubs. Op deze pagina's is ook plaats voor verslagen van clubgebeurtenissen...

Hector Vermuyten – Tyneverum (1899–1966)

Hector Vermuyten werd geboren in Antwerpen op 1 oktober 1899. Hij studeerde aan het Koninklijk Atheneum van Antwerpen, maar had ook kunstzinnige talenten. Hij behaalde een diploma voor voordracht van het Koninklijk Vlaams Conservatorium. Hij huwde in 1927 en had twee kinderen, een zoon en een dochter.
Hij werd stadsbediende, en toen zijn afdeling een eigen blad begon uit te geven, sprak het als vanzelf dat hij er de redacteur van werd. Uiteraard zorgde hij er dan ook voor dat er regelmatig iets over Esperanto in dat blad te lezen was.
Tot aan zijn dood, op 11 november 1966, bleef hij actief meewerken aan al wat er op Esperantogebied in zijn stad en daarbuiten gebeurde. Vooral in de periode tussen beide wereldoorlogen leidde hij Esperantocursussen in *La Verda Stelo.* Van deze groep werd hij ook, na lang en herhaaldelijk aandringen, erevoorzitter, want ambitie om hoge functies te bekleden had hij niet. Tot het opluisteren van bijeenkomsten, door voordrachten of lezingen, was hij echter altijd bereid.
Wanneer in 1930 een hevige strijd tussen de Vlaamse en de Belgische Esperantobonden uitbreekt, bleef Hector Vermuyten lid van beide verenigingen. Dat was zeker geen blijk van opportunisme, maar een diep verlangen om beide organisaties te helpen en te trachten bij te dragen tot een verzoening. Hector was ook lid van de drie toenmalige Antwerpse Esperantogroepen.
De grote verdienste van Hector Vermuyten ligt echter op het gebied van de literatuur, en in het bijzonder in het feit dat hij trachtte de Nederlandse (niet uitsluitend Vlaamse) literatuur een internationale verspreiding te geven. In de „Bibliografie van de vertalingen uit de Nederlandse Literatuur in het Esperanto" wordt hij 226 maal vermeld – vaak gebruikte hij pseudoniemen, de bekendste is de anagram van zijn naam Tyneverum. Hij vertaalde zowel middeleeuwse teksten als moderne werken. Zijn laatste vertaling, die waarschijnlijk binnenkort in druk zal verschijnen, is „Van den Vos Reinaarde". Ook van „Beatrijs" vertaalde hij ongeveer een derde van de oorspronkelijke tekst.

Het best gekend wellicht zijn zijn vertalingen van gedichten van Guido Gezelle. Het grootste deel daarvan verscheen in 1939 onder de titel *Se aŭskultas la animo* (Als de ziele luistert...) Wie wenst te illustreren dat het Esperanto in staat is de fijnste nuances van een taal weer te geven, m.a.w. een ideale vertaaltaal kan zijn, die vindt in dat boekje materiaal in overvloed om zijn beweringen hard te maken. Men mag daarbij echter niet vergeten dat de taal het instrument is, maar dat men tevens een meester nodig heeft om dat instrument te hanteren! Vergelijking van de vertalingen van Vermuyten met die van anderen (ook met goede vertalingen van anderen), toont de superieuriteit van Vermuyten. Zowel wat de vorm als de inhoud betreft, produceerde hij meesterwerkjes.
Waarom is Vermuyten dan niet beter bekend bij buitenlandse esperantisten? Naast zijn te grote bescheidenheid kan men wijzen op het feit dat het Neder-

lands de taal is van een (internationaal) klein volk. In de beginperiode beschikte de Esperantobeweging in ons land over een eigen drukker (Witteryck), maar toen was Vermuyten nog niet actief. Nu beschikt de Vlaamse Esperantobond sinds enige tijd weer over een eigen uitgeverij en drukkerij, maar intussen is Vermuyten reeds geruime tijd overleden, wat het uitgeven van zijn vertalingen niet ten goede komt. Daarenboven ontmoet men zelfs in Esperantoland moeilijkheden om door te breken als men niet uit een zogenaamde wereldtaal vertaalt! Het uitgeven van vertalingen van Shakespeare of Dante brengt minder risico met zich mee.
Het belangrijkste werk van Vermuyten is echter te vinden in het Vlaamse deel van de „Belgische Anthologie" uit 1928. Ook de inleiding van dat boek draagt zijn handtekening.
Bij Esperantoliteratoren was Vermuyten vooral bekend en gewaardeerd voor zijn zeer gefundeerde recensies. Na een recensie over „Het Doopsel van Tsaar Vladimir" schreef de vertaler, Pumpr erover aan het tijdschrift „Vlaamse Esperantist": „... de meest competente recensie die ik ooit over mijn werk las. Door de grondige studie van de literaire en historische samenhang overstijgt ze de gebruikelijke sjablonen van de Esperantorecensies."
Vermuyten maakte het zichzelf niet gemakkelijk. Van de meeste van zijn vertalingen bestaan er verschillende versies. Hij bleef er altijd maar aan werken en verbeteren. Bovendien trachtte hij geen neologismen te gebruiken.
Ook in de andere richting was hij actief. Hij maakte heel wat vertalingen uit het Esperanto naar het Nederlands. Die vertalingen maken nu echter wel een indruk verouderd te zijn: klaarblijkelijk is het Nederlands tijdens de voorbije 50 jaar sterker veranderd dan het Esperanto.

k.h.

Taal en volk

De tael is gantsch het volk
(Pr. van Duyse, 1834)

In enkele vorige artikeltjes bespraken we de bouwstenen van het Esperanto, de basiswerken die de Esperantocultuur ondersteunen en het Esperantovolk schragen. Mogen we echter zo maar boud over Esperantovolk en -cultuur spreken? Bestaat die wel? M.a.w. heeft „esperantologie" wel een domein zoals germanistiek, slavistiek, oriëntalistiek...?
Dat er een Esperantoliteratuur bestaat, daar komt men wel vlug achter, en dat die literatuur een behoorlijk niveau haalt, dat aanvaardt men meestal vrij vlug. Eens verweet men mij dat ik het woord „cultuur" te eenzijdig interpreteerde en het vereenzelvigde met „literatuur". Ik zou andere aspecten, zoals plastische en ritmische kunsten, of gewoonweg de denk- en levenswijze van „een volk" uit het oog verliezen of verzwijgen, omdat ze niet bestaan.
Hoe kunnen we het bestaan van een eigen cultuur, en daardoor automatisch van een eigen volk, aantonen buiten de literatuur? We leven sinds lang in een wereld die helemaal steunt op het geschreven woord. De niet-literaire cultuur moeten we toch ook, als neerslag, in geschreven teksten gaan zoeken. En dat lukt inderdaad! We beperken ons tot enkele voorbeelden uit één enkel werkje.
In „Twaalf pootjes" (*Dekdu piedetoj*), een novelle van Marjorie Boulton, vinden we, naast overvloedige en vermakelijke woordspelingen, ook heel wat toespelingen op... onze cultuur. We citeren, in vertaling (het gaat over een kat):

> De wijze deugeniet Beaupierre sprak kwaad over haar in „Als monster"; (Raymond Schwartz zond mij een echte schat, een oude reclamekaart van de „Groene Kat", opdat ik altijd (du)katen (woordspeling op: ducaten/twee katten) zou hebben; de plantpatoloog Paul Neergaard schreef voor 't eerst in zijn leven een brief aan een ondier...).

Er wordt hier gealludeerd aan namen: één van hen is op de eerste plaats wetenschapper. De „Groene Kat" (*La Verda Kato*) wordt alleen begrepen door iemand die weet heeft van het toenmalige Esperanto-cabaret in Parijs. Drie facetten dus uit een eigen cultuur: de deugniet die onze cultuur, en niet alleen de literaire, pasticheerde („Als monster" (*Specimene*) is een werkje vol pastiche), het groene cabaret (cultuur, subcultuur?) en de min-of-meer eigen wetenschappers.
Een behoorlijk groot aantal persoonsnamen met betekenis voor „ingewijden" (betekent dat juist niet „tot een bepaalde cultuur behorend"?) komen in het werkje voor. Luister:

> Die kat genoot van voorrechten die men alleen onder absolutisme vindt. Als een klein kattejong beet ze in de vinger van Ivo Lapenna. Iets ouder geworden stal zij het vlees uit het bord van Tibor Sekelj, die als commentaar spuide, dat zelfs de menseneters in het Braziliaanse oerwoud hem dat niet aandeden. Gedurende uren sliep zij aan het hart van Julio Baghy, die zij, dank zij haar instinct of dank zij de wijze intuïtie van het dier, dadelijk en hartstochtelijk beminde.

Elke actieve esperantist kan alleen maar bewondering opbrengen voor de onmetelijke moed van zulk een kat. (Wie heeft er nooit in stilte van gedroomd de euvele moed op te brengen in uitgerekend de vinger van Lapenna te bijten?), ieder esperantist denkt automatisch aan naakte kannibalen in uitgestrekte oerwouden, wanneer hij de

naam Tibor Sekelj leest, en elk esperantistenhart straalt dadelijk warmte uit bij het lezen van de naam Baghy.
Daarna volgt een episode waarin Julio Baghy in het Siamees ('t gaat over een Siamese kat) de kat tracht te lokken, en... wie ooit Julio Baghy bezig zag, die ziet dadelijk de scène voor zich. Al gaat het dan over een schrijver, toch is Julio Baghy een vertegenwoordiger van een specifieke cultuur, en dit ver buiten het literaire domein.
Laat ons nog één zin citeren, die een voor buitenstaander geen enkele betekenis kan hebben, maar waarin één enkel bijvoeglijk naamwoord (taalkundig natuurlijker in het Esperanto dan in het Nederlands, uiteraard) een wereld van betekenissen oproept die alle zo ver als het maar mogelijk is afliggen van „haat" en „verkrachting":
In dat midden van haat en verkrachting kwam plotseling de enige zamenhofiaanse kat, die ik ooit zag, te voorschijn.
Ziedaar een bewijs van eigen cultuur! Welke betekenis men ook het woord „cultuur" mag geven - wij kozen voor een dagdagelijkse - ze is in de Esperantowereld te vinden. Ook... subcultuur... maar... kijk maar even rond en bedien u!

p.d.s.

Het bestuur en de werknemers
van de
Vlaamse Esperantobond
wensen U allen

een voorspoedig 1991!

Wij hopen dat het een vruchtbaar jaar wordt van groeiende samenwerking in een geest van vriendschap en verstandhouding.

IN SAMENWERKING MET HET ESPERANTOCENTRUM ANTWERPEN

Cursus Esperanto voor beginners

Lesgeefster: Mevrouw Iwona Kocieba

Het aanstekelijke enthousiasme van Ivo Durwael die avond van 15 november 1990 zette er ons toe aan om inderdaad een cursus Esperanto voor beginners te organiseren!

Esperanto is eenvoudig: in korte tijd leert eenieder die wil deze taal: geen onregelmatigheden, gemakkelijke woordenschat; er wordt meer beroep gedaan op het gezond verstand dan op het geheugen.
Esperanto is universeel: in plaats van een verkracht Engels, Frans,... biedt Esperanto een perfecte neutraliteit. De belangstelling voor Esperanto groeit: Esperanto is meer dan leefbaar.
Esperanto opent een onvermoede wereld: persoonlijke contacten en vrienden in heel de wereld, gesprekken „op gelijke voet" met anderstaligen, goedkope vakantiemogelijkheden, open venster op de wereld,...

WAAR? de cursus „Esperanto voor beginners" gaat door in *De Warande* in Turnhout.
WANNEER? start op donderdag 6 maart tot eind juni 1991.

INSCHRIJVING: telefonisch bij *Epiphania* (03/314 36 55) en betaling van 3 250 fr. (handboek inbegrepen) vóór 15 januari 1991.

Bel gerust voor meer inlichtingen!

Hoe moeilijk is gemakkelijk?

Taal is niet voor iedereen even gemakkelijk. Iemand die op de bus stond te wachten, zei: "Ik moet nog een etiket kopen." Je denkt dan: ticket. Met het Nederlandse "kaartje" had ze het er waar-schijnlijk beter afgebracht dan met het Engelse woord. Vermoedelijk zou ze, als ze Esperanto sprak, niet aan *bileto* denken, maar haar begrip van een **-o** voorzien.
Dat verschijnsel komt vaak voor bij leenwoorden, bij vreemde woorden die men niet begrijpt. Er zijn mensen die **soja** niet kunnen lezen, zodat ze gewoonlijk van "**sonja**bonen" spreken. Voor wie van een hagedis een salamander maakt, en van elke egel een stekelvarken, voor wie een berk "boom" is, zal Esperanto geen klaarheid brengen. Voor hem blijft de **puberteits**crisis een kwestie van de **publiciteits**jaren.
Veel mensen gebruiken hun taal zonder nadenken, ze zien niet meer hoe ingewikkeld het instrument is, dat ze hanteren om zich uit te drukken. Bot snijdt ook. Vlijmt het niet, dan kerft het maar. Op de dagelijkse weg van de communicatie zijn de struikelblokken, de valkuilen, wolfijzers en voetklemmen, zeer talrijk. Men ziet ze niet eens meer, zo gewoon is men geraakt aan het vallen en doorlopen. Luister naar de fouten op de radio, zie de kennis in de pers.
En Esperanto? Gemakkelijk? De praktijk bewijst het tegendeel: steeds weer dezelfde... fouten. Toch moeilijk dus? Eigenlijk niet. Lang niet zo moeilijk als etnische talen. Met evenveel uitdrukkingsmogelijkheden, en dikwijls bondiger en plastischer. Maar men leert een taal niet op een weekeinde of op een basiscursus van tien lessen. Dat is wat propagandisten zouden willen. Veel leerboeken hebben veel weg van een samenvatting, lijken op een overzicht van de allernoodzakelijkste regels. Taal zonder uitzonderingen, en de woorden kun je zelf samenstellen. Dat klopt. Maar voor de meeste (normale) mensen is het gebruiken van bekende en gekende woorden gemakkelijker dan ze te scheppen. Creativiteit kan dan al verdienstelijk en lofwaardig zijn, maar ze ligt niet altijd voor de hand.
Een leerboek moet niet rekenen op de eenvoudige structuur van de taal en op de toewijding van de leerling, maar moet de leerstof aanbieden met vele nuttige voorbeelden. Het Eerste Leerboek van Zamenhof was een uiterste minimum. Honderd jaar later bestaan er nog steeds niet zo heel veel geslaagde supranationale leerboeken. Iedereen zoekt het immers zelf wel uit!

Dat het Esperanto onmiddellijk bruikbaar is, bewijst het feit dat veel beginnelingen in hun enthousiasme aan het vertalen slaan, gedichten schrijven, enz. Wie geen inzicht heeft in spraakkunst, zal echter ongetwijfeld moeilijkheden ondervinden. Van eenvoudige zinnetjes, dagelijkse omgangsvormen, naar wetenschappelijke en technologische teksten, woordspelletjes, literaire hoogstandjes en elitaire poëzie is een lange weg. Vlotheid en taalvaardigheid zijn alleen weggelegd voor wie een taal oefent: vaak spreekt, leest, schrijft. C.D.

Met de Italiaanse slag...
voor de goede zaak

Goed, het gekraak heeft opgehouden. We krijgen weer duidelijke klank. Wat heeft *Radio Romo* ons zoal te bieden? Dat is dikwijls nogal verrassend, want er worden nogal eens programmawijzigingen doorgevoerd zonder dat de luisteraar daarvan op de hoogte wordt gebracht. Of men vergeet gewoon een programma uit te zenden.
Maar nu wat je er met wat geluk wel kan horen: de programma's duren ongeveer een kwartier en bevatten telkens een tiental onderwerpen, onderbroken door korte stukjes muziek (meestal uit opera's. Trek er nog de tijd die nodig is voor de aan- en „af"-kondiging, en dan kan je je wellicht de diepgravendheid van dit programma voorstellen. Neen, het ritme ligt veel te hoog en deugdelijke informatie hoef je hier niet te verwachten. Het mag daarom echter wel verwondering wekken dat *Radio Romo* reeds van 1950 in de ether is. Is het altijd van die kwaliteit geweest? Wellicht kunnen al wat oudere lezers die reeds vroeg radiofanaat werden ons daarover eens inlichten, dat zou ons ten zeerste verheugen.
Zoals gezegd is ook de ontvangst zeer slecht al wordt het signaal op Noord-Europa gericht. Wil je evenwel toch zelf eens nagaan of *Radio Romo* inderdad zulk een mini-lapjes-deken is, hier volgt het zendschema: De radio *is te beluisteren* (!) elke zaterdag van 21.00 tot 21.20. De „beste" frequentie is 7275 kHz. Zij wordt daarenboven het ganse jaar door gebruikt.
Maar *Radio Romo* is niet de enige zender die ons uit Italië bereikt. Er is ook *Radio Vaticaan*. Die heeft - wellicht omdat het eigenlijk een echte propaganda-zender is - een veel professionelere aanpak. Hij zendt uit in het Esperanto sinds 1977.
Tweemaal per week wordt er in het Esperanto uitgezonden: donderdagmorgen en zondagavond. Wegens „professionele activiteiten" kan ik donderdags niet luisteren, en dus kan ik jullie alleen inlichten over het zondagavond programma. Het omvat nauwelijks 10 minuten, van 21.00 tot 21.09, maar is toch de moeite waard.

Na een religieuse meditatie *(religia penso)* wordt er meer informatie gegeven over de rol die de katholieke kerk in de wereld tracht te spelen en hoe zij zich probeert aan te passen aan zich wijzigende situaties. Onvermijdelijk worden natuurlijk ook alle reizen van de Paus op de voet gevolgd.
De laatste zondag van iedere maand wordt een deel van het programma besteed aan brieven van luisteraars. Dat is een merkwaardige rubriek. Hier blijkt dat niet alleen katholieken naar de Esperanto-uitzendingen van het Vaticaan luisteren. Heel vaak zitten er immers reacties tussen van andersgelovigen en atheïsten. *Radio Vatikano* is dus duidelijk een stem die wordt gehoord.
Technisch gesproken mag dat trouwens ook wel. De ontvangst op de korte golf (9645 kHz) is onberispelijk. Tijdens de donkere wintermaanden - wanneer het weer vaak tegenwerkt - kan je de uitzending trouwens ook beluisteren op de middengolf (1530 kHz).

JPVDD

Niet volledig maar wel geïllustreerd

Met taal spelen kan je op allerlei manieren. In onze vorige jaargang hebben we ons vooral beziggehouden met aardigheidjes die de vorm van de taal bespeelden. Dit jaar willen we ons overgeven aan één bijzondere soort taalspel waarin de relatie tussen woord en betekenis wordt verstoord. Het procédé is bekend: een alternatief woordenboek, in ons geval een kruising tussen de *Grote Van Dale* en *Plena Ilustritra Vortaro* waarbij Middelkoops Nederlands-Esperanto-Nederlands woordenboek als catalysator heeft gefungeerd. Ten behoeve van niet-esperantosprekers geven we na elk woord eerst de officiële vertaling ervan.

We beginnen bij de A en hopen op het einde van het jaar bij de Z uit te komen, zonder de pretentie volledig te zijn. Voor gegadigden ligt de weg tot medewerking breed open. Zij kunnen hun vondsten insturen. Die worden dan op de juiste plaats tussengevoegd.

ABOCO [spreek uit: abotso]: alfabet of abeecee, ten bewijze dat Esperanto geen taal voor analfabeten is.

AĈETO: aankoop; ook aĉ-eto (lelijk en klein): wellicht aanduiding dat binnen het Esperanto kwaliteit hoog staat aangeschreven: goede koop is miskoop.

ADOBO: adobe, in de zon gebakken steen; lees: A do B (A dus B): samengebalde vorm van het Nederlandse spreekwoord: Wie A zegt moet ook B zeggen.

ALIGATORO: aligator. De klasse der reptielen heeft in de Esperantobeweging de rol om de trouw van zijn gebruikers aan te duiden; een *krokodilo* bv. is iemand die in internationaal gezelschap toch zijn eigen moedertaal spreekt; een *aligatoro* is iemand die een andere taal dan zijn moedertaal gebruikt, bijvoorbeeld die van een *krokodilo*. Nochtans leert analyse van het woord dat de *aligatoro* ook zeer positief werk doet: *aligi* betekent immers "tot lid maken"; -or-: handelende persoon, cfr. *aŭtoro* (akteur). Een *alig-at-oro* is dus een zeer aktief wervend clublid.

ANORAKO: anorak, is ook te ontleden als *ano-rako*, waarbij *ano* "leden" betekent, en *rako* "rek": *anorako* is dus ongetwijfeld het ledenbestand van de *aligatoro* die nog niet over een computer beschikt en daarom namen en adressen nog op de oude getrouwe steekkaartjes bijhoudt.

ARTIŜOKO: artisjok; heeft duidelijk artistieke aspiraties. *Arti* betekent immers "kunst bedrijven"; *ŝoko* betekent "schok", het totaal moet de "cultuurshock" zijn die vele beginners in het Esperanto ondergaan wanneer zij aan hun eerste internationaal congres deelnemen. Als gevolg van die schok blijven ze meestal voor altijd verknocht aan de internationale taal - duidelijk geen *aĉeto*.

BATAVO: bataaf, germaanse stam. Deze voorvaders van de Nederlanders hebben duidelijk hun naam niet gestolen.

Zij zijn immers de *bat-* (*bati* = slaan) - *avo(j)* (grootvaders), de slaande grootvaders, iets wat Julius Caesar aan den lijve heeft ondervonden. Het ras is trouwens duidelijk nog niet uitgestorven, dat blijkt uit het volgende lemma.

BATISTO: batist; *-isto* betekent "professioneel", zijn het dus professionele bataven? Misschien zijn het wel de moderne voetbalsupporters, waardige nakomelingen van de *batavoj*. Let echter goed op, "batido" (of eigenlijk "batida") is géén Esperantowoord dat de nakomelingen van de *batavoj* aanduidt, maar wel de naam van een Braziliaanse geestrijke drank! Maar die komt dan later weer van pas.

BATUO; drijfjacht. Dit gebruik begint stilaan in een slecht daglicht te komen en veroorzaakt nogal wat spraakverwarring. Deelnemers eraan kunnen nogal moeilijk onderwoorden brengen welk plezier ze eraan beleven. Over een ding is iedereen het echter wel eens. Na afloop spreekt men er liever niet meer over, dan is het een *tabuo* (taboe), (zie aldaar) geworden.

BOBENO: spoel. *Beno* is een aardig woord: zegening. Het voor-voegsel *bo-* duidt op de schoonfamilie: *bobeno* is m.a.w. een huwelijksgeschenk dat best meegenomen is.

CELEBRI: vieren. Uit dit woord blijkt de kwaliteit van het Esperanto als taal voor etymologie, want het voert ons terug naar de oerbetekenis van woorden. *Celi* betekent "mikken op" en *ebri-* is de stam voor "dronken"... Klaar waarom na elke plechtige viering een receptie volgt!

CENTRIPETA: centripetaal, middelpuntzoekend: maar ook *cent-ripeta*, 100 maal herhalend, een verschikkelijke zagevent.

CIRKULERO: circulaire: neen, we zitten hier bij de fopartikelen: een wassen (ciro) lepel (kulero).

ĈIELO: hemel. Ongetwijfeld betreft het hier ook het Aards Paradijs: ĉi(uj) el: iedereen eruit!

wordt vervolgd

Ter informatie: Reeds eerder zegden we dat een van de grote taalspelers in het Esperanto Raymond Schwartz was. In de bijlage van Franca Esperantisto 416, het tijdschrift van UFE verschijnt een uitgebreid artikel (in het Frans) over deze taalkunstenaar en zijn woordspeltechniek. Geïnteresseerde lezers kunnen dat nummer bestellen bij UFE of bij FEL.

Taal: bouwsteen van macht

Uwe Pörksen, Plastictaal, Aula 188, Spectrum, Utrecht, 1990. Oorspr. tit.: Plastikwörter. Die Sprache einer internationaler Diktatur.

Taal is macht. Dat is een stelling die in het algemeen wordt aanvaard, ook zonder bewijzen. Meestal doelt men dan op één of meerdere „internatonale talen" die de sprekers ervan overmacht geven op de sprekers van andere talen. In het boek wat hier ter bespreking voorligt, wordt echter een heel ander fenomeen bedoeld, dat nochtans een gelijkaardige macht garandeert. De auteur behandelt het gebruik van een aantal woorden - plasticwoorden - die een internationaal karakter hebben, in die zin dat zij in bijna alle Westeuropese talen een gelijkaardige vorm hebben, en waarmee bepaalde machtsstructuren worden geïnstalleerd.
Het beeld „plasticwoorden" ontleent de auteur aan het gekende *LEGO*-speelgoed. Want precies zoals met een qua vorm beperkt aantal *LEGO*-bouwstenen een hele modelwereld kan worden geschapen, zo ook wordt met de plasticwoorden een model van de werkelijkheid gecreëerd.
De definitie van plasticwoorden is niet zo heel gemakkelijk, en de auteur gebruikt een heel hoofdstuk om die definitie te formuleren en te illustreren aan de hand van twee voorbeeldwoorden. Plasticwoorden zijn geen modewoorden, holle frasen of slogans, en toch hebben ze er iets van weg. De auteur onderkent zeven categorieën van criteria waaraan zo'n plasticwoord voldoet: het heeft de schijn van een wetenschappelijke term, het heeft een breed toepassingsveld, het is inhoudsarm, het formuleert geschiedenis als een natuurlijk proces (m.a.w. dingen gebeuren uit zichzelf, alsof de mens er geen invloed op heeft of er verantwoordelijkheid voor draagt), de connotatie (onderliggende betekenis) en functie overheersen, het wekt behoeften en uniformiteit en het hiërarchiseert de taal en vestigt daardoor een elite van „deskundigen".

De volgende hoofdstukken gebruikt de auteur om het ontstaan en de groei van die plasticwoorden te schetsen; om te tonen hoe met die woorden een werkelijkheidsmodel wordt gecreëerd en tenslotte hoe ze deskundigen aan de macht brengen. In een laatse hoofdstuk vat hij zijn theorie samen.
Plastictaal is een boeiend boekje dat laat zien hoe de gewone mens uiteindelijk in formalistische taal gevangen wordt. Wie die taal niet beheerst is onherroepelijk aan de hulp (en willekeur) van de deskundigen, die zich in zowat alle gebieden van de maatschappij hebben ingewerkt: het sociale, het politiek, het economische, het onderwijs..., overgeleverd. Voor mensen die begaan zijn met communicatie - pas op want dat is zelf een typisch plasticwoord - is het een echte aanrader. gvd

---

Heb je ook een boek gelezen, hetzij over taal, hetzij in het Esperanto, dat je de moeite waard lijkt, schrijf dan zelf een recensie en stuur die naar de redactie van Horizontaal. Misschien krijgt ze al een plaats in het volgende nummer.

Een babbel van Anne

Vandaag vond ik eindelijk de tijd om het laatste nummer van *Esperanto Panorama* ter hand te nemen. Echt het laatste zelfs, maar dat wist ik toen nog niet. He, wat is dat,... De rubriek *Wat kan ik ermee doen?* op sterven na dood. De mededeling stemt me wat somber. Precies die rubriek waarin lezers hun eigen ervaringen met de taal kwijt kunnen. Alsof er met het Esperanto inderdaad niets is aan te vangen. Alsof ikzelf er niet jarenlang heel wat deugd van heb gehad. En Rosa uit Roemenië dan, of die receptie in Straatsburg, Joel, de Amerikaan, in de sneeuw... Nee, zoiets over mijn kant laten gaan zou gelijk staan met de ontkenning van heel wat prettige herinneringen - de ontkenning van mijn eigen verleden. Hoog tijd dus om zelf ook eens in de pen te kruipen om te laten weten welk nut je aan de taal kan hebben. Daar gaan we dan!

Het begon allemaal heel traag, want in tegenstelling tot vele anderen in de Antwerpse Esperantokringen stam ik niet uit een Esperantodynastie. Als jeugdige „wist-ik-het-maar" kreeg ik op mijn vraag naar Esperanto het geijkte antwoord: Oh, dat is een internationale taal, maar... en dan de hele reeks overbekende stereotiepen: kunstmatig, bloeiend tussen de twee oorlogen, weinig succes... Enfin, je kent dat. Niet echt een stimulans om die taal ook te gaan leren, tot... ik er een schitterende reportage over zag op de BRT, met in een glansrol Jo Haazen, toen voorzitter van de Antwerpse club.

Wat ik me nu nog van die reportage herinner is eigenlijk alleen maar dat ik het tóch interessant vond. De dag nadien trok ik op jacht naar de piepkleine Marabout-flash, *L'espéranto sans peine*. Ik heb het in mijn eentje volgehouden tot les 7. Toen gaf ik het op wegens gebrek aan toepassingsmogelijkheden... tenminste aan mij bekende toepassingsmogelijkheden.

De lokroep van de taal laat zich echter, eens dat je hem éénmaal gehoord hebt, niet meer uit je oren verdrijven. Telkens weer klinkt de echo op. Jaren later kreeg ik van een vriend te horen dat er in het Esperantocentrum een plaats voor een jobstudente openstond. Ik er naartoe. Ik beloofde plechtig dat ik Esperanto zou leren - dat vond ik op zichzelf toch al een goed idee - en werd aangenomen.

Dat was de start van een hele carrière. De ondervinding die ik er op deed, zou me ook later - in het werkelijke leven - nog van pas komen. Ik werd ingeschakeld om het propaganda-materiaal te vernieuwen, o.a. de voorganger van dit blad te verzorgen, ik kwam terecht in infostands op allerlei beurzen, gaf zelf Esperantoles... en kwam terecht in het internationale congrescircuit. Zo bouwde ik stilaan een hele vriendenkring en een taalleven op die steeds verder en verder uitdeinden.

Om een lang verhaal kort te maken, voor ik het goed en wel besefte, was ik zelf een „oudgediende" met heel wat weetjes, informatie en ervaring. En dan kwam de dag dat ik trouwde...

En dan begint er iets nieuws, en je weet hoe dat gaat. Maar daarover misschien een volgende keer. *Ĝis!*

Anne T.

Wil jij ook dat deze rubriek blijft bestaan? Heb je zelf interessante of prettige ervaringen met het Esperanto die je op een andere manier niet zo gemakkelijk meemaakt, schrijf dan zelf eens een stukje en stuur het op naar de redactie.

Overzicht (totaal)

Als alle nieuwjaarsdrukte achter de rug is - door sommigen ongetwijfeld in een Esperantomilieu doorgebracht, hetzij op het IS of het IF, hetzij op andere, verdere congressen, hetzij met Esperantovrienden - gaat een nieuwe jaarkalender open met alweer nieuwe en traditionele activiteiten.

In januari staan er twee studiesessies op het programma. Jammer genoeg vallen ze op dezelfde dag, 19 januari. In **Utrecht** is er de studiedag voor Esperanto-cursusleiders. De bedoeling is vooral dat ervaren leerkrachten hun ervaringen doorgeven aan jongere collega's. Nadere informatie kan je krijgen bij Ton Verwoerd, Luxemburglaan 545, NL-1966 MJ Heemskerk, Nederland. En NEJ organiseert een werkdag rond Esperanto-informatie per rugzak in het Esperantocentrum in **Den Haag**. De idee hier is een handige en draagbare informatiestand uit te werken, zodat wanneer er zich maar ergens de gelegenheid voordoet, je je boeltje bij elkaar kan pakken - zeker dat je al het nodige bij je hebt - en een info-stand kan opzetten. Omdat standhouden echter ook kennis vereist, wordt ook daarop gewerkt. Inlichtingen bij Roel Haverman, De Vluchtestraat 1-41, 7523 BE Enschede.

Als de winter aanhoudt zoals hij zich nu aankondigt, kunnen we van 1 tot 3 februari weer gaan skiën, in **Heusy**. Maar zelfs als het weer tegenvalt, is er altijd nog een prettig en luchtzuiver wandelweekeind van te maken. Inlichtingen en inschrijvingen: Marie Grela, Rue de la Colline 16, B-4840 Welkenraedt.

Van 16-17 februari staat het cursusweekeind van FLE-NEJ op het programma, in het Koos Vorrinkhuis in **Lage Vuursche**. Inlichtingen over programma en inschrijvingen bij Willemien Dorleijn, Bolderikkamp 196, NL-2353 GZ Leiderdorp.

En dan is er, terug van weggeweest, de dag van de Internationale Vriendschap, dit jaar toevertrouwd aan de zorgen van de Oostendse Esperantogroep, *La Konko*. Inlichtingen: *La Konko*, Paul Michielslaan 10, B-8400 **Oostende**. Tlf.: 059-80 06 95.

Wie reeds plannen wil maken voor het Paasweekeinde of de Paasvakantie heeft keuze te over. Er is o.a. het jongeren weekend van NEJ (van 29 maart tot 1 april) in **Roden**; Het Internationaal Jongeren Festival in **Pinarella** di Cervia (I) (van 27 maart tot 2 april) of de Internationale Lenteweek (PSI) speciaal voor gezinnen met kinderen (van 29 maart tot 5 april) in **Jünkerath/Eifel**.

Omdat je er met inschrijven op tijd bij moet zijn volgen hier al de adressen: voor Roden: Ron Doesborg, Nederlandplein 41, NL-5628 AE Eindhoven, tlf.: (040) 41 28 90. Voor Pinarella di Cervia: info bij André Ruysschaert, Ganzestraat 89, 8000 Brugge, tlf.: (050) 34 14 69. En tenslotte voor PSI: Wolfgang Bohr, Johannes-Kirschweng Str. 11, D-5483 Bad Neuenahr, tlf. (02 641) 48 85.

Met deze kalender kom je ongetwijfeld al een eind weg. Uiteraard zijn er nog tal van andere mogelijkheden. De meest gedetailleerde kalender vind je in het tijdschrift van de Esperanto Wereldbond *Esperanto*. Wij bieden slechts een keuze uit mogelijkheden, maar iedereen is vrij voor zichzelf het neusje van de zalm te gaan zoeken. Eén ding is zeker, het meeste plezier aan een internationale taal beleef je in een internationale omgeving.

Veel reisgenot!

De teksten met de gegevens over de programma's van de clubs moeten op de redactie toekomen voor 1 februari 1991. De publikatie van redactionele teksten gebeurt gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperantocentrum te Antwerpen.

FEL

Flandra Esperanto-Ligo

In het Esperantohuis (Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen; tlf. 03/234 34 00 - fax: 03/233 54 33) kan u terecht voor alle actuele informatie over Esperanto. Daarnaast biedt het Centrum nog een aantal andere diensten. Zo beschikt het over een uitgebreide wetenschappelijke bibliotheek over Esperanto en Interlinguïstiek. Langs zijn gedetailleerde boekhandel kan u alle literatuur in het Esperanto bekomen. Het centrum heeft ook een cursus voor zelfstudie, *Esperanto Programita*. Het pakket bestaat uit een handboek, 4 platen of 1 cassette en een vertaalwoordenboek en kost 1495 fr. Bezoek aan het centrum is mogelijk tijdens de kantooruren, liefst na afspraak.

ANTWERPEN

La Verda Stelo

Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.00 uur. Het clublokaal is toegankelijk vanaf 18.30 uur. Voor actuele informatie over het programma: tlf. 03/440.35.58.

vrijdag 4 jan.: Natuurlijk houden we onze traditionele nieuwjaarsreceptie met schuimwijn en versnaperingen. In een spetterende kwis gaan we na wie zich nog het best weet te herinneren wat er in 1990 gebeurde.
vrijdag 11 jan.: *Internationale avond*
Dit tijdschrift mag dan al een nieuw kleedje hebben, wij gaan door met onze succesnummers. Chris Gledhill uit Groot-Brittannië vertelt over de Franse Provence.
vrijdag 18 jan.: Het programma van La Verda Stelo. We discussiëren over het verleden: Wat was er goed? Wat is voor verbetering vatbaar? - en de toekomst: Hoe moet het verder? Een grote brainstorming van ideeën, voorstellen en opinies. Actieve inbreng verzekert een levende club!
vrijdag 25 jan.: Grote jaarvergadering. Er staat heel wat op het programma: vieren van de jubilarissen; jaarverslag 1990; voorstelling van de nieuwe voorzitter en zijn team en natuurlijk ook de plannen voor 1991! Wil je een zeg hebben in het reilen en zeilen van de club, dan is deze avond beslist niet te missen!
vrijdag 1 feb.: Kwis-avond. Om niemand het voordeel te geven zich te kunnen voorbereiden, houden we de aard van de kwis nog wat geheim.
vrijdag 8 feb.: *Internationale avond.*
Kan Esperanto bruikbaar zijn in handel en economie en kan anderzijds het Esperanto technieken uit de handel overnemen om

zichzelf te verkopen? Het thema van Esperanto en Marketing wordt ingeleid door Kees Ruig (Nederland) en daarna met de groep bediscussieert.
vrijdag 15 feb.: *Klajogajul'*
Klanjo Claes kaj Joĉjo Bovendeerd... ken je ze al?... presenteren ons een gegarandeerd prettige avond waarbij het gelach niet van de lucht zal zijn.
vrijdag 22 feb.: Meksiko... wie het gezien heeft, raakt er niet over uitgepraat. Iwona en Dirk De Weerdt vertellen over hun reis door dit heerlijke land. Natuurlijk wordt het verhaal gekruid met dia's, muziek, typische voorwerpen en ... een verrassing.

BRUGGE

Paco kaj Justeco

De activiteiten van onze club hebben in principe plaats op donderdag vanaf 20.00 uur in het Hof van Watervliet, Oude Burg 27 te Brugge. Op de 1ste en 3de donderdag conversatie-avond (voor beginners); op de 2de en 4de praatavond indien er geen andere activiteit is aangekondigd. Inlichtingen bij: de heer G. Maertens, Prins Leopoldstraat 51, 8310 St. Kruis-Brugge, tlf. (050) 35 49 35.

donderdag 10 jan.: F. Roose test het I.Q. van de leden in een spirituele kwis: „Twintig vragen - Twintig antwoorden".
zaterdag 19 jan.: Gezellig feestmaal voor alle leden in Brugge en omgeving. Meer details volgen later.
donderdag 24 jan.: Kruiswoordraadsels maken en oplossen - natuurlijk streven we eensgezindheid na. Voor beginners een uitgelezen manier om nieuwe woorden te leren.
donderdag 14 feb.: Onze erevoorzitter, F. Roose, spreekt over zin en onzin van de geschiedenis.
donderdag 28 feb.: Iwona Kocieba (Polen) bekijkt met argusogen de culturele verschillen tussen Polen en Vlaanderen. Met deze vlotte spreekster is een aangename causerie-avond verzekerd.

GENT

La Progreso

Iedere 4de vrijdag van de maand gewone clubvergadering in de Bibliotheek van Ledeberg, Driesstraat. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. Inlichtingen zijn te verkrijgen bij Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tlf. (091) 30 16 77.

vrijdag 25 jan.: Jaarvergadering. Alle Gentse esperantisten - maar natuurlijk ook gasten van elders - zijn welkom op de Nieuwjaarsreceptie, die wordt gevolgd door het jaarverslag en de evaluatie van het afgelopen jaar en de verkiezing van het nieuwe bestuur. Met dat nieuwe bestuur gaan we actief 1991 in.

HASSELT

Esperanto Hasselt

We vergaderen normaal gesproken op maandagavond vanaf 20.00 uur in het Cultureel Centrum, Kunstlaan 5. Inlichtingen over het programma kunnen worden verkregen bij Marcel Aerts, Lazarijstraat 122, 3500 Hasselt, tlf. (011) 25 34 67.

maandag 21 jan.: Wij ontvangen een gastspreker.
maandag 18 feb.: Het schaakspel in het Esperanto, door Albert Claesen.

KAPELLE

Zelanda Esperanto-grupo

Omdat wij niet over een vast lokaal beschikken, worden we telkens bij een ander clublid thuis te gast ontvangen. Onze avonden, gewoonlijk de laatste vrijdag van de maand, beginnen om 19.30 uur. Inlichtingen over het programma en de plaats van samenkomst bij Sally en Dies Krombeen, Juffersweg 4 B, 4421 JB Kapelle, tlf.: (01 102) 41 563. Bij afwezigheid: Rie en Kees Dentz, Karel Doormanplein 21, 4335 GC Middelburg, tlf. (01 180) 14 834.

vrijdag 25 jan.: De actualiteit kritisch bekeken. Discussieavond bij Els de Morrée, Kruitmolenlaan 31, Middelburg.
vrijdag 22 feb.: Spelavond bij Sally en Dies, Juffersweg 4 B, Kapelle.

KORTRIJK

La Konkordo

De Stadsbibliotheek van Kortrijk beschikt over een uitgebreid Esperantofonds. Er is steeds gelegenheid om dit fonds te bezoeken na afspraak met de heer C. Vanbiervliet, Oudenaardsesteenweg 158, 8500 Kortrijk, tlf. 056/22 00 11 of de heer Jan Hanssens, Meiweg 23, 8500 Kortrijk (correspondentieadres), tlf. 056/21 31 06. Bij deze laatste en ook bij Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tlf. 056/20 07 96 kan tevens informatie over het programma van de club worden gevraagd.

Momenteel lopen er cursussen op vrijdag voor jongeren om 16.30 uur in het Sint Jozefinstituut, Kortrijk (4, 11, 18, 25 jan.; 1, 8, 15, 22 feb.); voor iedereen om 19.00 uur in de Oude Dekenij, Kortrijk (zelfde data) en voor 55-plussers om 14.00 uur eveneens in de Oude Dekenij (op 11 en 25 jan. en 8 en 22 feb.).
donderdag 24 jan.: Het programma wordt later meegedeeld.
donderdag 28 feb.: Het programma wordt later meegedeeld.

LEUVEN

Esperanto 2000

Wij leven mee met de studenten, ons clubseizoen loopt dus van september tot juni. De woensdagavond is onze vaste avond (met verschillende cursussen) en op de 2de woensdag van de maand onze speciale VESPERO 2000. Start telkens om 19.30 in het Cultureel Centrum, Romaanse Poort, Brusselsestraat 63 (bij het zie-

kenhuis).
woensdag 9 jan.: Cursus voor beginners - we starten met een nieuwe reeks.
woensdag 16 jan.: VESPERO 2000. Carl Deseure spreekt over de luchtvaart. Als inwoner van Zaventem weet hij waarover hij spreekt.
woensdag 23 jan.: Cursus voor beginners.
woensdag 30 jan.: Cursus voor beginners.
woensdag 6 feb.: Cursus voor beginners.
woensdag 13 feb.: VESPERO 2000, het thema wordt later bekendgemaakt.
woensdag 20 feb.: Cursus voor beginners.
woensdag 27 feb.: Cursus voor beginners.

ROTTERDAM

Esperanto-Societo Merkurio

Samenkomsten op de 1ste en 3de woensdag van de maand, uitgezonderd in juli-augustus, in Centra Oficejo de UEA, Nieuwe Binnenweg 176, Rotterdam. Aanvang 19.45 uur. Gasten zijn steeds welkom. Inlichtingen bij Rob Moerbeek, tlf. (010) 436 15 39.

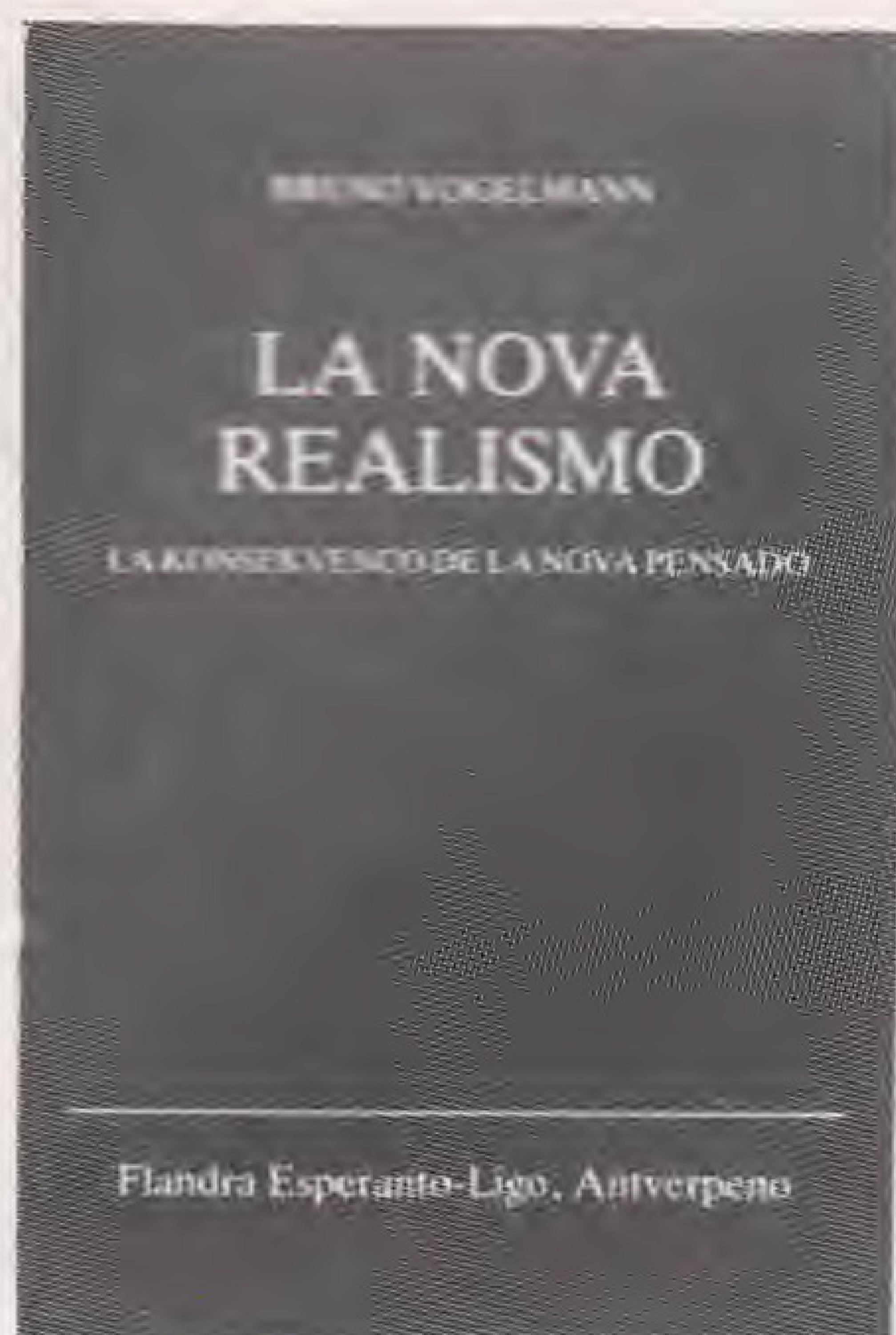
woensdag 2 jan.: Wij vertellen over onze Nieuwjaarsexploten maar praten ook over perspectieven voor 1991 zowel voor onszelf als voor de club en het Esperanto.
woensdag 16 jan.: Reisindrukken van mevrouw Vermaas en Van Wijngaarden. Net zoals de dia's van Sija wordt ook hun voorstelling ongetwijfeld een succes.
woensdag 6 feb.: Jaarvergadering: voor de dagorde verwijzen we naar het plaatselijk clubblad.
woensdag 20 feb.: Levende Krant: Iedereen draagt zijn steentje bij om de nieuwsrubriek te verzorgen.
woensdag 7 maart: Taalspel of vertaling.

WIJLRE
Maastricht

Esperanto Grupo Marno Lando

Onze avond (meestal de laatste vrijdag van de maand) wordt gehouden in ons eigen clublokaal E.L.S.-huis, Tienbundersweg 38, 6321 CR Wijlre. Raadpleeg ons clubblad voor nadere informatie of bel, tlf.: (04450) 1248.

zondag 6 jan.: Uitgebreid Nieuwjaarsontbijt om 11.00 uur in het E.L.S.-huis met je eigen specialiteit of die van iemand anders...
zaterdag 19 jan.: Open Dag in het College van Sittard. Wij verzorgen een informatiestand in de school van Leon Royen.
vrijdag 25 jan.: Eerste clubavond van het nieuwe jaar in het E.L.S.-huis. Natuurlijk wordt dat iets bijzonders.
vrijdag 22 feb.: Nico jr. spreekt over zijn reis door India. Natuurlijk fleurt hij die op met foto's en allerlei typische voorwerpen.

LA NOVA REALISMO

La konsekvenco de la nova pensado

Bruno Vogelmann

Robert Jungk, mondkonata futurologo:
„Tio estas la mondkoncepto de la estonteco."

El la enhavo:

1. *La esenco de la Nova Pensado kun siaj reguloj*
2. *La 47 tezoj de la Nova Realismo*
3. *Unueco de religio kaj ateismo*
4. *La senceco de la vivo*

La Nova Realismo. 192 p., 498 BEC + sendokostoj. Bindita. Mendu ĉe via kutima libroservo aŭ rekte ĉe Flandra Esperanto-Ligo, Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, Belgio.

La libro de „Horizontaal"

En ĉiu numero de „Horizontaal" ni prezentos al vi unu libron kiun vi povas akiri ĉe FEL **duonpreze** dum du monatoj, menciante tiun ĉi anoncon. La libro kiun ni elektis por vi en januaro-februaro 1991 estas:

Jaĥto veturas for kaj veturigas la morton
de Deck Dorval

Pri tiu ĉi libro *Franca Esperantisto* skribis: „Agatha Christie revenis sub pseŭdonimo!". Unu el la plej bonaj krimromanoj en Esperanto verkita de Flandra aŭtoro.

Havebla ĝis fino de februaro 1991 kontraŭ 180 frankoj (10 guldenoj) plus afranko.